

KONKURS POLONISTYCZNY DLA UCZNIÓW KLAS IV–VIII SZKÓŁ PODSTAWOWYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

ETAP SZKOLNY

19 października 2021 r. godz. 9.00

Ważne informacje:

1. Masz 90 minut na rozwiązanie wszystkich czternastu zadań.
2. Pisz długopisem lub piórem, nie używaj korektora. Jeżeli się pomylisz, przekreśl błąd i napisz ponownie.
3. Pisz czytelnie i zamieszczaj odpowiedzi w miejscu na to przeznaczonym. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Maksymalna liczba punktów	60	100%
Uzyskana liczba punktów		%
Podpis Przewodniczącej/ego Szkolnej Komisji Konkursowej		

Tekst 1. do zadań 1.-3.

Kazimierz Wierzyński, *Zapach*

Mieczysławowi Grydzewskiemu

Wszystko wam oddam, tylko nie te trawy
Łąk pokoszonych i cień pod modrzewiem.
Szuwarem pachną zamulone stawy
I coś gadają. Co takiego? Nie wiem.

Cały dzień chodzę, przysiadam w tym cieniu
I to, co widzę, powtarzam bez związku:
Piasek, zielone kamyki w strumieniu,
Łąki i stawy – i znów od początku.

Dopiero nocą, gdy idziemy skrajem
Rzęs ponadwodnych w błady księżyc z wosku,
Zgaduję nagle, że idę mym krajem
I trawy pachną i więdną po polsku.

Kazimierz Wierzyński, *Zapach*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. K. Dybciak, Wrocław 1991.

Zadanie 1. (0–4)

... /4

Korzystając z podanych źródeł, napisz spójną czterozdaniową notatkę na temat: „*Zapach* Kazimierza Wierzyńskiego jako wiersz o tęsknocie”, w której zamieścisz co najmniej trzy różne informacje z dwóch różnych źródeł.

Uwaga! Ocenie podlegać będzie także kompozycja, język i zapis notatki.

1.

W środkowych latach powojennego okresu zauważamy pewne zmiany zachodzące w filozofii i poetyce Wierzyńskiego. Pojawia się wtedy najwięcej utworów będących ekspresją przeżyć związanych z oddaleniem od ojczyzny, powodującym tęsknotę i występowanie stanów depresyjnych, ale zarazem powodującym zapisywanie wspianiałych obrazów łączących precyzyjną dokładność z wizyjnością i symboliczną wieloznacznością.

K. Dybciak, *Wstęp*, [w:] K. Wierzyński,

Wybór poezji, Wrocław 1991.

2.

**Kazimierz Wierzyński-
kalendarium życia**

1894 - Przyszedł na świat w Drohobyczcu.

1912 - Otrzymał maturę gimnazjum klasycznego w Stryju i rozpoczął naukę na Uniwersytecie Jagiellońskim.

1914 - Wstąpił do legionu Józefa Hallera.

1918 - Zamieszkał w Warszawie.

1939 - Został ewakuowany do Lwowa, a później do Francji.

1941 - Wyemigrował do Stanów Zjednoczonych.

1964 - Zamieszkał w Rzymie, a następnie w Londynie.

1969 - Zmarł w Londynie.

3.

Kazimierz Wierzyński, *Korzec maku*

rok wydania: 1951

Spis wierszy: *Muzy*

Zaślepieni

Europa

Van Gogh [...]

Zapach

Litania na Monte Cassino

„Zapach Kazimierza Wierzyńskiego jako wiersz o tęsknocie”

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 2. (0–1)

... /1

Uzupełnij zdania dotyczące wiersza Kazimierza Wierzyńskiego, wybierając właściwą odpowiedź A. lub B. oraz C. lub D.

Opisywane w wierszu krajobrazy za dnia wzbudzają zachwyt osoby mówiącej, a w nocy **A / B**. W wierszu zestawiono uczucia podmiotu mówiącego za dnia i w nocy na zasadzie **C / D**.

A. stają się obce	C. podobieństwa
B. zyskują nowe znaczenie	D. kontrastu

Zadanie 3. (0–2)

... /2

Przeczytaj podany fragment wpisu w Wikipedii:

Rytm wiersza – uchwytne dla odbiorcy powtarzalność odcinków tekstu równoważnych pod względem budowy.

O rytmicznej budowie wiersza decydują:

- stała liczba sylab w wersach,
- stała liczba sylab wraz z jednakowym uporządkowaniem akcentów,
- stała liczba akcentów,
- regularne występowanie średniówki, rymów.

Na podstawie przytoczonego wpisu rozstrzygnij, czy wiersz Kazimierza Wierzyńskiego charakteryzuje się rytmicznością. Uzasadnij swoją odpowiedź dwoma argumentami zilustrowanymi przykładami z wiersza.

Rozstrzygnięcie:

.....

Argument 1.:

.....

Przykład:

Argument 2.:

.....

Przykład:

Tekst 2. do zadania 4.

Jan Vermeer, *Przerwana lekcja muzyki*

Jan Vermeer, *Przerwana lekcja muzyki*, ok. 1658-61, Frick Collection, Nowy Jork.
[https://pl.wikipedia.org/wiki/Przerwana_lekcja_muzyki_\(obraz_Jana_Vermeera\)#/media/Plik:Vermeer_Girl_Interrupted_at_Her_Music.jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Przerwana_lekcja_muzyki_(obraz_Jana_Vermeera)#/media/Plik:Vermeer_Girl_Interrupted_at_Her_Music.jpg)

Zadanie 4. (0–6)

Wyobraź sobie, że to Ty jesteś osobą, na którą patrzy dziewczyna z obrazu. Zapisz dialog z nią, w którym odwołasz się do:

- sytuacji, która spowodowała przerwanie lekcji,
- uczuć przedstawionej na obrazie dziewczyny,
- trzech elementów graficznych widocznych na obrazie.

Uwaga! Ocenie podlegać będzie także kompozycja, język i zapis dialogu.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tekst 3. do zadań 5.-10.

Kamila Rogowicz, *Literatura dla młodzieży – między popularnością a dydaktyzmem*

[1] Literatura dla młodzieży ma wiele punktów wspólnych zarówno z literaturą wysokoartystyczną, jak i ludową oraz popularną, jednak nie spełnia w pełni założeń żadnej z nich, pozostając wyjątkową kombinacją elementów typowych dla różnych gatunków i form. Nieprzypadkowo zresztą w dyskursie literaturoznawczym określa się ją jako „czwartą” lub „osobną”, mimo że ten ostatni termin [...] jest jedynie umowny i wciąż nieprecyzyjny. [...]

[2] Tymczasem potrzeba wyodrębnienia literatury dla młodzieży jako samodzielnej kategorii jest w ostatnich latach wyjątkowo wyraźna. Świadczy o tym choćby popularność określenia *young adult* [...]. Jednak czym ono właściwie jest?

[3] Sformułowanie *young adult* oznacza dosłownie *młodzi dorośli* i stanowi określenie pewnej grupy wiekowej – osób pomiędzy 14. a nawet 21. rokiem życia, której wyodrębnienie postulowała już na początku XIX wieku Sarah Trimmer, brytyjska pisarka [...], dostrzegając w tym gronie specyficzne potrzeby odbiorcze. Z początku argument ten środowiska literackie zignorowały, choć w twórczości kierowanej do dorosłej publiczności zaczęły się przewijać motywy bliskie młodzieży: nastoletni bohaterowie, wątki przygodowe i awanturnicze, szkoła jako miejsce akcji. [...]

[4] Za najważniejszych prekursorów typowej powieści *young adult* uznani zostali William Golding (*Władca much*, wyd. 1954) i Jerome D. Salinger (*Buszujący w zbożu*, wyd. 1954). Ich utwory publikowane były z myślą o dorosłych odbiorcach, jednak dominującym motywem stała się utrata niewinności związana z dorastaniem. Zapoczątkowało to fascynację procesem *coming of age*¹, czyli przekraczania dziecięcości i wkraczania w dorosłość. [...]

[5] I tak, począwszy od późnych lat sześćdziesiątych XX wieku, rozwijać zaczęła się literatura *young adult* będąca po prostu literaturą młodzieżową, ujmowaną w całkowitym oderwaniu od twórczości przeznaczanej dla dzieci i kierowaną w pierwszej kolejności do czytelników niedorośli. [...]

[6] Literatura polska również nie pozostała wolna od nasilającej się potrzeby uwzględnienia młodzieży jako osobnej, niezależnej grupy odbiorczej. W latach osiemdziesiątych XX wieku tryumfy święciły serie młodzieżowe: Zbigniew Nienacki tworzył kryminalny cykl o Panu Samochodziku (na tyle popularny, że po śmierci autora kontynuowany był on przez innych pisarzy), Alfred Szklarski pisał o podróżniczych przygodach Tomka Wilmowskiego, a Małgorzata Musierowicz opisywała codzienność poznańskiej rodziny Borejków. [...] Na przeciwległym biegunie sytuowały się natomiast tytuły, które można by powiązać z nurtem powieści inicjacyjnej² – jak choćby *E.E. Olgi Tokarczuk* czy *Panna Nikt* Tomka Tryzny (opublikowane w 1995 roku).

[7] Wydawałoby się zatem, że polska literatura młodzieżowa istnieje i wymaga jedynie silniejszego zaakcentowania swojej odrębności w stosunku do twórczości dziecięcej. Zmusza to do zastanowienia się nad sensownością operowania obcojęzycznym określeniem, tym bardziej że jego znaczenie się zmieniło. Obecnie literatura *young adult* w ujęciu kultury anglosaskiej to już nie tylko proza realistyczno-obyczajowa. Do kategorii tej wlicza się również kultowe już cykle: *Harry'ego Pottera* Joanne K. Rowling, *Percy'ego Jacksona* Ricka Riordana czy *Igrzyska Śmierci* Suzanne Collins, pozostające przecież na pograniczu fantastyki, baśniowości i dystopii³. A jednak w polskim ujęciu literatura *young adult* i literatura młodzieżowa nie są tożsame. Z czego to wynika?

[8] Można przypuszczać, że głównym czynnikiem pozostaje postęp cywilizacyjny, który przyczynił się do wykształcenia nowego profilu potencjalnego odbiorcy. Oczekiwania i problemy, jakie przed młodymi stawia współczesny świat, różnią się od tych, z którymi konfrontowała się młodzież kilkadziesiąt lat temu. Zmieniają się więc poetyka powieści młodzieżowych i sposób prezentacji tematów, ewoluuje również sposób istnienia podobnych

utworów w świadomości odbiorców. Powieściom młodzieżowym rzadko zdarza się nie wykroczyć poza papierową formę książki – ekranizacje, trailery książkowe i recenzje vlogowe, twórczość fanowska oraz rozwinięty system komunikacji czytelników z autorami wymagają przeformułowania dotąd funkcjonujących definicji.

Na podstawie: K. Rogowicz, *Literatura dla młodzieży – między popularnością a dydaktyzmem*, „Z Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego”, 2017, t. 26, s. 89-98.

¹ *coming of age* – ang. dorastanie, dojrzewanie.

² inicjacja – rozpoczęcie nowego etapu w procesie stawania się dorosłym, związane ze zdobyciem nowych doświadczeń.

³ dystopia – utwór przedstawiający negatywną, często katastroficzną wizję przyszłości.

Zadanie 5. (0–2)

... /2

Przeczytaj podane fragmenty tekstu. Z podanych pytań wybierz te, na które te fragmenty odpowiadają. Każdemu fragmentowi przyporządkuj jedno oznaczenie literowe pytania.

- A. Kiedy powstał termin literatura *young adult*?
- B. Jakie tematy poruszały pierwsze powieści dla młodzieży?
- C. Gdzie można poszukiwać korzeni literatury *young adult*?
- D. Jak zmieniły się sposoby funkcjonowania literatury młodzieżowej?
- E. Jakie są przyczyny zmian we współczesnej literaturze młodzieżowej?

	Fragment	Pytanie
1.	„Za najważniejszych prekursorów typowej powieści <i>young adult</i> uznani zostali William Golding (<i>Władca much</i> , wyd. 1954) i Jerome D. Salinger (<i>Buszujący w zbożu</i> , wyd. 1954).	
2.	„Oczekiwania i problemy, jakie przed młodymi stawia współczesny świat, różnią się od tych, z którymi konfrontowała się młodzież kilkadziesiąt lat temu.”	
3.	„Powieściom młodzieżowym rzadko zdarza się nie wykroczyć poza papierową formę książki – ekranizacje, trailery książkowe i recenzje vlogowe, twórczość fanowska oraz rozwinięty system komunikacji czytelników z autorami wymagają przeformułowania dotąd funkcjonujących definicji.”	

Zadanie 6. (0–1)

... /1

Oceń prawdziwość podanych zdań. Wybierz P, jeśli zdanie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z tekstu wynika, że wyodrębnienie literatury młodzieżowej wiązało się z pojawieniem się nowych wątków w powieściach dla dorosłych.	P	F
Z tekstu wynika, że współcześnie powieści dla młodzieży nie poruszają wątków obyczajowych.	P	F

Zadanie 7. (0–1)

... /1

Spośród cech literatury młodzieżowej wybierz te, o których pisze w swoim tekście Kamila Rogowicz. Zaznacz „Tak” przy wybranych cechach.

Cecha	Tak
1. Przekazywanie utopijnej wizji świata.	
2. Nastawienie na funkcję moralizatorską.	
3. Obecność tematów związanych ze szkołą.	
4. Budowanie lekkiego, swobodnego nastroju.	
5. Czerpanie z tradycji powieści przygodowej.	

Zadanie 8. (0–2)

... /2

Przeanalizuj wywód argumentacyjny zawarty w tekście i uzupełnij tabelę tak, aby stworzyć parę „argument – przykład” zgodnie z tekstem.

Argument	Przykład
	Termin <i>young adult</i> stał się bardzo popularny.
W literaturze polskiej potrzeba uwzględnienia młodzieży jako osobnej grupy czytelników była bardzo silna.	

Zadanie 9. (0–3)

... /3

9.1. Wyjaśnij, jak rozumiesz pojęcie *powieść young adult*, użyte przez autorkę tekstu.

.....

.....

.....

.....

9.2. Wybierz jedną z powieści będących lekturą zaproponowaną na tym etapie konkursu. Rozstrzygnij, czy wybrana przez Ciebie powieść ma cechy powieści *young adult*. Odpowiedź uzasadnij dwoma argumentami odnoszącymi się do treści powieści i tekstu.

Wybieram powieść *Telemach w dżinsach* Adama Bahdaja _____

Wybieram powieść *Pozłacana rybka* Barbary Kosmowskiej _____

Uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 10. (0–3)

... /3

Przeczytaj podany fragment definicji powieści społeczno-obyczajowej, a następnie wykonaj zadania związane z lekturą *Telemach w dżinsach* Adama Bahdaja.

Powieść społeczno-obyczajowa – najważniejsza odmiana powieści realistycznej. Czerpała tematy ze współczesnego życia społecznego, Charakteryzuje ją narracja w trzeciej osobie (tzw. narrator wszytkowiedzący) oraz dokonywanie niezwykle dokładnego opisu środowiska, w jakim odbywa się akcja. Autorzy powieści społeczno-obyczajowych czerpali tematy dla swoich utworów z obserwacji prawdziwego życia.

Na podstawie: *Słownik terminów literackich*, red. J. Sławiński, Wrocław 1976.

10.1. Podaj dwa przykłady z powieści potwierdzające stwierdzenie, że jej autor dokonał niezwykle dokładnego opisu środowiska, w jakim odbywa się akcja, czyli polskiego społeczeństwa w latach 70. XX w.

Przykład 1.

.....

.....

Przykład 2.

10.2. Bohaterowie powieści *Telemach w dżinsach* posługują się specyficzną gwara młodzieżową z lat 70. XX w. Przeczytaj poniższą wypowiedź Maćka i przekształć ją tak, żeby uniknąć wyrazów i zwrotów przestarzałych dla współczesnych użytkowników języka.

„Mówię panu, klawa paczka i z elektronowymi mózgami”.

.....
.....

Zadanie 11. (0–4)

... /4

Przeczytaj podany fragment *Przygód Odyseusza* Jana Parandowskiego, a następnie wykonaj zadania.

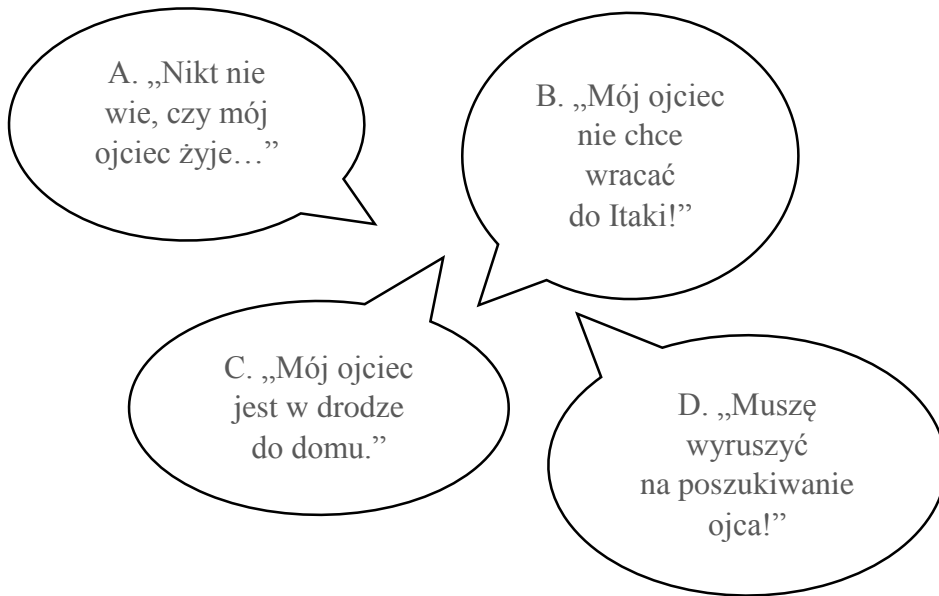
Telemach wystarał się o łódź, zebrał załogę z młodych chłopców, stara klucznica Eurykleja, która jak Odyseusza, tak i jego wyniańczyła, zaopatrzyła go w zapasy na drogę. Oprócz niej nikt w domu o tym nie wiedział. Telemach dla bezpieczeństwa przed zalotnikami nocą wykradł się z ojczyzny. Jakże cudna, jak szeroko swobodna była noc tej pierwszej podróży! Wsparty o burtę łodzi, z gwiazdami nad głową, czuł się panem życia. [...] Łódź poruszana łagodnym wiatrem sunęła wzdłuż wybrzeży Peloponezu, a o szarym świcie przybiła do piaszczystego Pylos, stolicy Nestora.

Jan Parandowski, *Przygody Odyseusza*, Warszawa 2011.

11.1. Uzupełnij zdania. Podkreśl wybrane elementy.

Telemach wyruszył do Nestora zainspirowany przez Mentesa, czyli wcielenie (**Ateny / Zeusa**). Mentos powiedział Telemachowi, że wieści o ojcu uzyska od Menelaosa, który (**już powrócił / jeszcze nie powrócił**) z wojny trojańskiej. Telemach miał także znaleźć sposób, by pozbyć się z kraju (**zalotników matki / wrogich wojowników**).

11.2. Spośród podanych zdań wybierz to, które mógłby wypowiedzieć Telemach po zakończeniu wizyty u Nestora. Zaznacz literę oznaczającą właściwą odpowiedź. Odwołaj się do znajomości tekstu Jana Parandowskiego.

A	B	C	D
----------	----------	----------	----------

11.3. Wyjaśnij, dlaczego Maciek Łańko, bohater powieści Adama Bahdaja, tak bardzo lubił ten fragment historii o Odyseuszu. Odwołaj się do treści powieści oraz historii Telemacha.

.....

.....

.....

.....

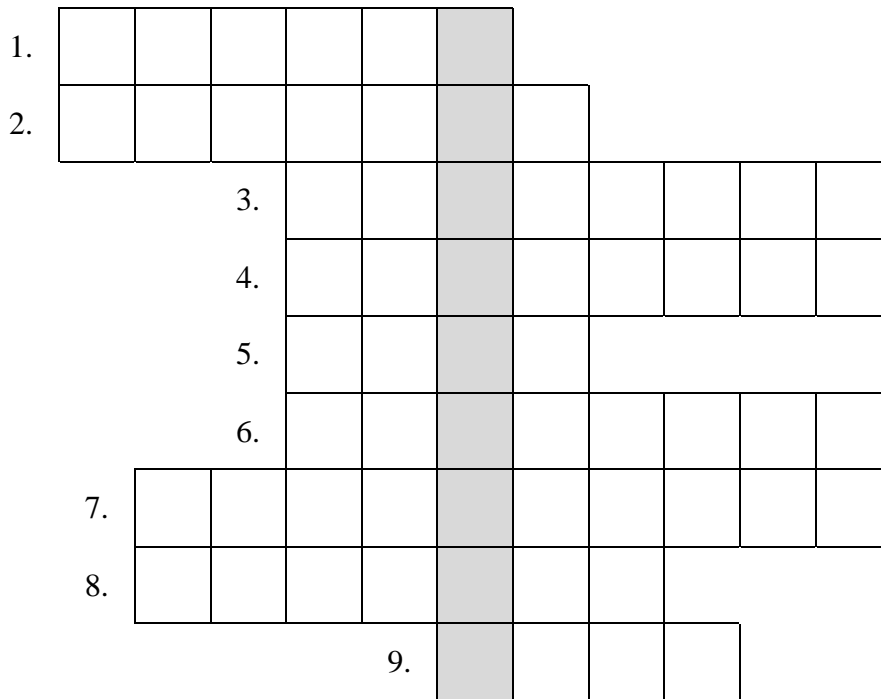
.....

Zadanie 12. (0–5)

... /5

12.1. Wypełnij krzyżówkę, której hasła związane są z drogą.

„Krzyżówka w drodze”

1. Wyraz „autostrada” ma bogatszą treść niż wyraz „droga”, ale węższy...
2. W którym wyrazie występuje ubezdźwięcznienie: „ścieżka” czy „jezdnia”?
3. Droga między Scyllą a ... nie była łatwa!
4. „droga kurtka” i „kręta droga” to...
5. Komu w drogę, temu...
6. Czekala na męża, który był w drodze.
7. Przymiotnik z rodziny wyrazu „droga” utworzony od wyrażenia przymkowego.
8. Wędrowka Odyseusza.
9. Do tego miasta prowadzą wszystkie drogi.

12.2. Zaznaczone na szaro pola odczytane pionowo utworzą hasło. Zapisz je i wyjaśnij, co łączy je z Odyseuszem i Kazimierzem Wierzyńskim.

hasło:

wyjaśnienie:

.....

.....

Zadanie 13. (0–4)

... /4

**Na forum internetowym trwa dyskusja na temat opinii o powieści *Pozłacana rybka*.
Zabierz głos w dyskusji – napisz komentarz, w którym odniesiesz się do zamieszczonej
opinii, przedstawisz swoje stanowisko i poprzysz je dwoma przykładami z powieści.
Uwaga! Ocenie podlegać będzie także język i zapis notatki.**

Autor(ka): ZachłannaCzytelniczka ★ 3/10

Temat: Hit czy..?

Do lektury zachęciła mnie siostra. To prawda, że autorka zdobyła liczne nagrody literackie, a jednak moim zdaniem ta powieść jest bardzo nieudana. Świat współczesnych nastolatków, nie mówiąc już o języku, którym posługuje się młódzież, nie jest autorce bliski... Podobnie jak opisywane problemy – wydumane i nieprawdziwe. **Nie polecam!**

Re: Hit czy..?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 14. (0–22)

Wyobraź sobie, że masz okazję współtworzyć literacki miesięcznik dla młodzieży „Książki i My”.

Jako redaktor naczelny masz zamieścić na łamach pierwszego numeru list otwarty do czytelników, w którym przekonasz ich, że literatura młodzieżowa jest niezwykle ważną odmianą literatury.

W swoim liście odwołaj się do powieści *Telemach w dżinsach* Adama Bahdaja i *Pozłacana rybka* Barbary Kosmowskiej. Oprócz tego możesz także odwołać się do innej powieści młodzieżowej, którą znasz.

Podpisz się jako redaktor naczelny literackiego miesięcznika dla młodzieży „Książki i My”; nie podawaj swojego imienia ani nazwiska.

Tvoja praca powinna liczyć co najmniej 150 słów.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Brudnopis